

การทำความเข้าใจเบื้องต้น

นวัตกรรมสังคม-ตามกรอบว่าด้วยการมุ่งสู่การปฏิบัติ (The Practice-led Perspectives)

เรียบเรียงโดย

ดร.สุนทร คุณชัยมั่ง

ผู้อำนวยการ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

20 พฤศจิกายน 2566

กรอบคิด

ตามนิยามว่าด้วยนวัตกรรมสังคม ที่หมายถึง นวัตกรรมที่มีจุดมุ่งหมายต่อการแก้ปัญหาสังคมโดยตรง โดยที่ความเป็นนวัตกรรมนั้น เป็นความใหม่ของ “กระบวนการ” (Process) หรือ Means ที่นับรวมตั้งแต่การคิดเริ่มต้น การค้นหาทางแก้ไข การทดสอบ วิจัย และการสรุปเป็นกิจกรรม งาน และ/หรือโครงการ ผลิตภัณฑ์ บริการ กระบวนการทำงาน และรูปร่างของการจัดการองค์กร ฯลฯ ที่จะนำไปสู่การดำเนินงานต่าง ๆ ทั้งในมิติของการสนองตอบต่อการใช้ชีวิตประจำวัน การตลาด การดำเนินธุรกิจ และการแก้ปัญหาระบบเศรษฐกิจและสังคม จนทำให้สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นเป้าหมายของการสนองตอบนั้นได้รับความพอใจที่มากขึ้นกว่าเดิม ได้รับความคุณภาพที่ดีขึ้นกว่าเดิม รวมไปถึงความแล้วเสร็จลุล่วงของการแก้ปัญหา (ซึ่งเป็นความใหม่ของการสร้างผลลัพธ์ต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม อันเป็นปลายทางของกระบวนการ หรือ Ends

กรอบว่าด้วยการมุ่งสู่การปฏิบัติ เป็นกลุ่มแนวคิดและทฤษฎีที่มุ่งอธิบายถึงการสร้างสรรค์นวัตกรรมสังคมที่เริ่มต้นตั้งแต่การวิพากษ์ประเด็นปัญหา ความจำเป็น องค์ประกอบ ไปจนถึงการสร้างผลต่อระบบเศรษฐกิจสังคม และการประมวลประสบการณ์และความรู้ ในขณะเดียวกัน แนวคิดนี้ไม่จำกัดว่า Actors ที่จะเป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมสังคมนั้น ต้องเป็นนักปฏิบัติการทางสังคมโดยตรง-นักการเมือง ข้าราชการ ปัญญาชน นักธุรกิจ ต่างเป็นผู้สร้างนวัตกรรมสังคมได้ (Choi & Majumdar, 2015)

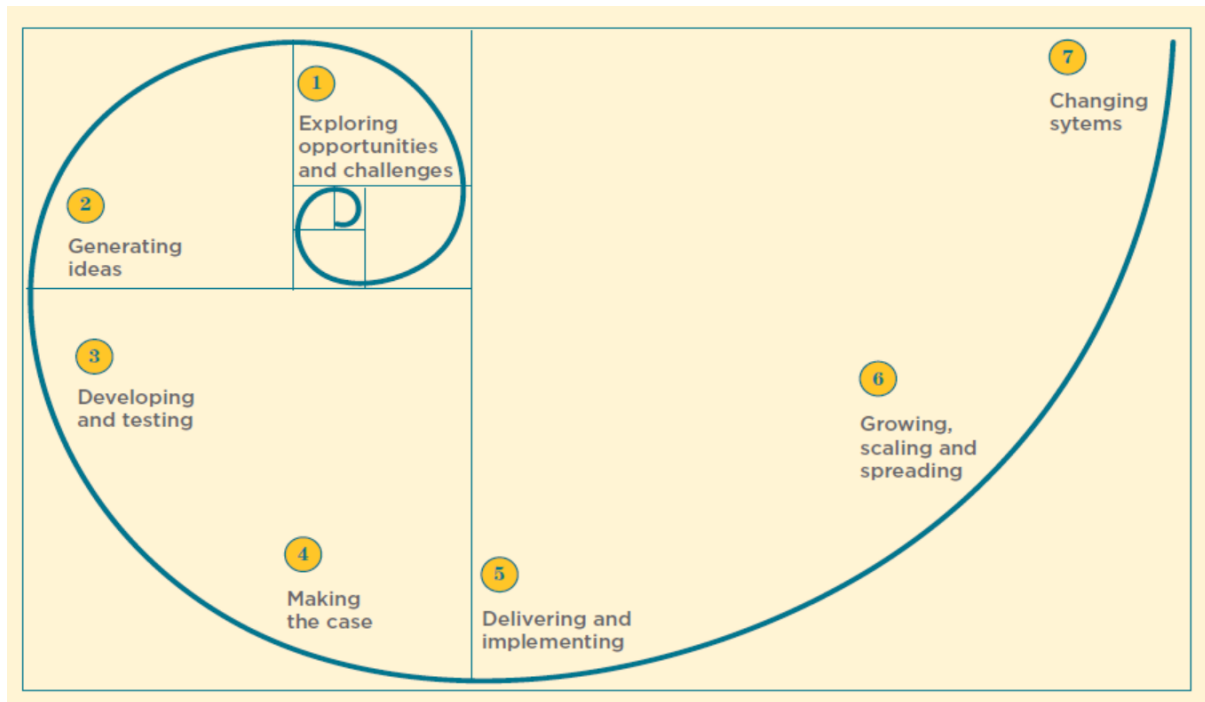
นวัตกรรมสังคม มีลักษณะของการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล สร้างความยั่งยืน และสร้างประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม มีองค์ประกอบทั้ง (1) กระบวนการสร้างนวัตกรรม (Process of Innovation) (2) การสร้างผลลัพธ์เป็นนวัตกรรม (Innovation as an Outcome) (3) การขยายตัวหรือการปรับปรุง (Diffusion or Adoption) และ (4) การสร้างสรรค์คุณค่าของนวัตกรรม (The Value Created by the Innovation) (Phills et al., 2008 cited in Choi & Majumdar, 2015)

กรณีตัวอย่าง

1. กระบวนการของนวัตกรรมสังคม (The Process of Social Innovation)

การอธิบายกระบวนการของนวัตกรรมสังคม ได้รับการพัฒนาขึ้นโดยผลงานของ Robin Murray Julie Caulier-Grice Geoff Mulgan และ Madeleine Gabriel โดยการสนับสนุนของ National Endowment for Science, Technology and the Arts หรือที่เรียกโดยย่อว่า NESTA ที่ประมวลขั้นตอนของการสร้างสรรค์

งานนวัตกรรมไว้เป็น 7 ขั้นตอน คือ (1) การสำรวจโอกาสและการท้าทาย (Exploring Opportunities and Challenges) (2) การแสวงหาแนวคิด (Generating Ideas) (3) การพัฒนาและทดสอบ (Developing and Testing) (4) การสร้างกรณีศึกษา (Making the Case) (5) การนำไปใช้งานของหน่วยงานและปฏิบัติ (Delivering and Implementing) (6) การเติบโต การขยายตัว และการกระจายตัว (Growing, Scaling and Spreading) (7) การสร้างระบบของการเปลี่ยนแปลง (Changing Systems) (Murray, Caulier-Grice & Mulgan, 2010; Gabriel, 2014)

รูปที่ 1 วงจรแบบก้นหอยของกระบวนการนวัตกรรมสังคม
ที่มา Gabriel, 2014

รายละเอียดในแต่ละขั้นตอนทั้ง 7 ขั้นตอน เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องกันไป กล่าวคือ **การสำรวจโอกาสและการท้าทาย** เป็นการเริ่มต้นของการวิเคราะห์ปัญหาและสร้างกรอบการตั้งคำถามเพื่อการศึกษา โดยให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์ปัญหาไปยังรากฐานของประเด็น ไม่เพียงแต่พิจารณาตามระดับของปรากฏการณ์ **การแสวงหาแนวคิด** เป็นเรื่องของการออกแบบและสร้างสรรค์วิธีการดำเนินงานเป็นเรื่อง ๆ ที่มีความเป็นไปได้ เป็นขั้นตอนที่รวมเอาระเบียบวิธีการศึกษาทั้งตามการวิเคราะห์เชิงลึกและประสบการณ์ไปรวมพิจารณาด้วย **การพัฒนาและทดสอบ** เป็นขั้นตอนของการเลือกเอาแนวหรือวิธีการที่เห็นว่ามีเหมาะสมและมีความเป็นไปได้มากที่สุด ไปทดลองหรือทดสอบการปฏิบัติจริงในพื้นที่ที่มีบริบทแวดล้อมที่ต่างกัน เพื่อทดสอบความบกพร่อง ความผิดพลาด และความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้น **การสร้างกรณีศึกษา** เป็นขั้นตอนที่เลือกเอาส่วนผสมที่เห็นว่าดีที่สุดในประกอบรูปร่างเป็นโครงการ งาน บริการ หรือผลิตภัณฑ์ ฯลฯ **การนำไปใช้งานของหน่วยงานและปฏิบัติ** ขั้นตอนนี้เป็นการนำเอาต้นแบบหรือการศึกษาไปใช้งานจริง โดยการนำเสนอหรือส่งมอบต่อหน่วยงาน

ในระดับปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง และการปฏิบัติจริงในภาคสนาม การเติบโต การขยายตัว และการกระจายตัว เป็นขั้นตอนของการกำกับติดผลงานใช้งานจริงตามโครงการ งาน บริการ และผลิตภัณฑ์แล้วกระตุ้นให้มีการขยายผลความสำเร็จออกไปในวงกว้างตามรูปแบบต่าง ๆ และขั้นตอนสุดท้าย คือ ระบบของการเปลี่ยนแปลง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นมาตามลำดับนั้นใน 6 ขั้นตอนก่อนหน้านี้ได้ทำให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้นในระบบเศรษฐกิจและสังคม เช่น เทคโนโลยีชิ้นใหม่ ห่วงโซ่อุปทานใหม่ รูปแบบของสถาบันทางสังคมแบบใหม่ ทักษะงานแบบใหม่ กติกาแบบใหม่ และกรอบรายงานผลประกอบการทางการเงินแบบใหม่ (Murray, Caulier-Grice & Mulgan, 2010; Gabriel, 2014)

Reference

- Choi, N. & Majumdar, S. (2015). Social Innovation: Towards a Conceptualization” in Majumdar et al. (Ed). Technology and Innovation for Social Change.
- Murray, R., Caulier-Grice, J. and Mulgan, G. (2010). The Open Book of Social Innovation. London: NESTA and Young Foundation.
- Gabriel, M. (2014). Making It BIG Strategies for Scaling Social Innovations. London: NESTA